

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نظام مسایل

هنر و رسانه

هیئت اندیشه و رز
هنر و رسانه

تهیه شده در:

هیئت اندیشه و رز هنر و رسانه

«ما هیئت‌های اندیشه‌ورز لازم داریم.

کجا؟ در دو نقطه: یکی در رأس، یکی در لایه‌ها ... این بچه‌ها این‌جا می‌گویند ما شوق داریم و ما را بفرستید و چرا نمی‌فرستید، همان جنگ سخت است؛ از جنگ سخت که احتیاج دارد به هیئت اندیشه‌ورز برای ترسیم و تعیین حدود این کار که چه کسی برود، کی برود، چه جوری برود؛ تا جنگ نرم که جنگ نرم یک عرصه بسیار وسیعی است و روزبه‌روز هم با گسترش این فضای مجازی دارد گسترده‌تر می‌شود و خیلی هم خطرناک‌تر از جنگ سخت است؛ یعنی در جنگ سخت، جسم‌ها به خاک و خون کشیده می‌شوند، [ولی] روح‌ها پرواز می‌کنند و می‌روند به بهشت؛ [اما] در جنگ نرم، اگر

خدای نکرده دشمن غلبه بکند، جسم‌ها پرواز
می‌شوند و سالم می‌مانند، [ولی] روح‌ها
می‌روند به قعر جهنم؛ فرقی این است؛ لذا
این خیلی خطرناک‌تر است، هیئت
اندیشه‌ورز لازم دارد».

(مقام معظم رهبری، دیدار بسیجیان، ۱۳۹۵/۹/۳)

فهرست مطالب

۷.....	فهرست مطالب
۹.....	۱- درآمد
۱۳.....	۲- مسئله‌شناسی
۱۴.....	۱-۲- هنر
۱۴.....	۱-۱-۲- مسایل نظری
۲۵.....	۲-۱-۲- خلق هنری
۳۰.....	۳-۱-۲- هنرها
۳۱.....	۱-۳-۱-۲- موسیقی
۳۳.....	۲-۳-۱-۲- هنرهای دستی
۳۴.....	۳-۳-۱-۲- هنرهای ترسیمی
۳۶.....	۴-۳-۱-۲- ادبیات
۳۷.....	۵-۳-۱-۲- معماری
۴۰.....	۶-۳-۱-۲- هنرهای نمایشی
۴۳.....	۷-۳-۱-۲- بازی ویدیویی
۴۵.....	۸-۳-۱-۲- داستان مصور
۴۷.....	۴-۱-۲- نمودار مسایل هنر
۴۸.....	۲-۲- رسانه
۴۹.....	۱-۲-۲- مسایل نظری
۵۴.....	۲-۲-۲- تولید رسانه‌ای

- ۵۷..... رسانه‌ها ۳-۲-۲
- ۵۷..... رسانه‌های چاپی ۱-۳-۲-۲
- ۵۹..... رسانه‌های تصویری ۲-۳-۲-۲
- ۶۱..... نمودار مسایل رسانه ۴-۲-۲
- ۶۲..... فضای مجازی ۳-۲
- ۶۲..... مسایل نظری ۱-۳-۲
- ۶۴..... فعالیت در فضای مجازی ۲-۳-۲
- ۶۵..... رسانه‌های برخط ۳-۳-۲
- ۶۷..... نمودار مسایل فضای مجازی ۴-۳-۲

۱- درآمد

هنر همزمان با پیدایش انسان ظهور یافته است. هنری که آمیخته با زندگی است و علاوه بر کاربرد اشیا به آن‌ها ظرافت و زیبایی می‌افزاید. انسان‌های اولیه برای انتقال تجربه و آموزش نسل‌های بعدی و همچنین زیباسازی محیط و لوازم زندگی، خلق هنری انجام می‌دادند. این امر همراه با پیشرفت مدنیت رشد کرد؛ تا جایی که در دوره معاصر هنر نقشی بی‌بدیل در زندگی و معرفت بشری دارد.

از یک منظر، هنر یک رسانه است، اما در دوره جدید، رسانه‌هایی پا به عرصه ظهور گذاشتند که زندگی انسان را به گونه‌ای

متحول کردند که امروزه هر انسانی در دو ساحت و دو زندگی زیست می‌کند. زندگی در رسانه‌ها آن قدر گسترش یافته است که زندگی رسانه‌ای و زیست در فضای مجازی جای زندگی خارج از آن‌ها را گرفته یا دست کم روند رو به رشد چشمگیری دارد.

مطالب بالا اشاره به سه حوزه هنر، رسانه و فضای مجازی به عنوان یکی از موثرترین و پر مخاطب‌ترین رسانه‌ها دارد که زمینه کاری در کار گروه هنر، رسانه و فضای مجازی است.

اهمیت هنر و رسانه که فضای مجازی را نیز شامل می‌شود، زمانی به درستی روشن می‌شود که بدانیم انسان از سه ساحت بینش، گرایش و کنش برخوردار است و نقش هنر و رسانه در این میان چیست. دین مبین اسلام متناظر با این سه ساحت، به ترتیب کلام، اخلاق و فقه را ارایه کرده است. کنش و رفتار دینی برگرفته از گرایش لازم است که خود ریشه در بینش‌های انسان دارد. اما چگونه یک

گزاره و باور در حوزهٔ بینش به گرایش و کنش تبدیل می‌شود. بدون آن که به سراغ تبیین فلسفی این امر برویم، کنش یا رفتار از دو جزء عامل شناختی (بینش) و عامل عاطفی/احساسی تشکیل می‌شود. زمانی یک گزاره به رفتار تبدیل می‌شود که گزارهٔ شناختی جنبهٔ عاطفی و احساسی بیابد. این نقشی است که هنر و رسانه به خوبی ایفا می‌کنند.

آثار هنری و رسانه‌ای به گونه‌ای حواس فرد را درگیر می‌سازند که گزارهٔ شناختی موجود در خود را با طعم عاطفی و احساسی آرایه می‌کنند. برای نمونه، مظلومیت مردم فلسطین می‌تواند به صورت شناختی عرضه شود و باور انسان‌ها را تغییر دهد، اما زمانی کنش متناسب به خود را از انسان‌ها جذب می‌کند که نسبت به این مظلومیت عاطفه و احساس درگیر شود. یک فیلم درام با این موضوع، به خوبی این نقش را ایفا می‌کند.

نگاهی به وضعیت موجود هنر، رسانه و فضای مجازی بیان‌گر حضور فعالان متعدد این عرصه است، اما همواره این کمبود احساس می‌شود که با وضعیت مطلوب فاصله داریم. حلقه مفقوده برای رسیدن به وضعیت مطلوب و گذر از وضعیت موجود «اندیشه راهبر» است. اندیشه‌ای که بنیان نظری و فکری دقیق دارد و جنبه‌های کارکردی در جامعه را لحاظ می‌کند.

با این بیان کوتاه، **هیئت اندیشه‌ورز هنر**، رسانه و فضای مجازی حوزه علمی خراسان با هدف پر نمودن این خلأ ایجاد شد. گام نخست برای این منظور، شناسایی مسایل مهم و مورد نیاز جامعه است که مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، نخبگان و مردم از حوزه مطالبه دارند. برای این منظور مسایل هنر، رسانه و فضای مجازی تبیین می‌شود.

۲- مسئله‌شناسی

اگر بخواهیم مسایل حوزه هنر را فحص و جمع‌آوری کنیم، راه روشن است و می‌توان به سهولت بر اساس گفتمان موجود در این حوزه به هدف مطلوب رسید، اما هدف در این جا مبتنی بر نظام اندیشه‌ای است که مطالبه و نیازهای جامعه عمومی و نخبگانی از حوزه را در نظر می‌گیرد. روشن است که برای نیل به این هدف، نیاز به اندیشه‌ورزی محض کمتر از اندیشه‌ورزی در راستای اصلاح، الگودهی و جریان‌سازی است، اما همچنین نمی‌توان به کلی به سراغ اندیشه‌ورزی محض نرفت. زیرا

اساس کار عملی و اندیشه منجر به عمل نیز اندیشه محض و نظریه پردازی است.

۲-۱-۱- هنر

به نظر می‌رسد نیازی نیست در این جا به چالش موجود در زمینه چستی هنر از ابتدای تاریخ فلسفه تاکنون پردازیم و می‌توانیم به سهولت بگوییم منظور از هنر، مصنوع انسان در قالبی است که نهادهای هنری آن را هنر قلمداد می‌کنند. هنر به این معنا خود با زمینه‌ها و مسایل مختلفی روبرو است که در بخش‌های پسین دنبال می‌شود.

۲-۱-۱-۱- مسایل نظری

همان‌گونه که پیش‌تر بیان شد، نمی‌توان بدون در نظر داشتن مسایل نظری و تبیین درست آن‌ها به سراغ دغدغه‌های کاربردی‌تر رفت. اما نمی‌خواهیم در این جا به سراغ مسایل نظری صرف در زمینه فلسفه هنر برویم. به نظر

می‌رسد با توجه به دغدغه‌های هیئت
اندیشه‌ورز هنر، رسانه و فضای مجازی مسایل
زیر مطرح است:

۱. نسبت دین و هنر: با آن که سال‌هاست

مسئله نسبت دین و هنر بحث بررسی

شده است، اما در جریان فکری و

اندیشه‌ای دست کم نیاز به تبیین

دیدگاه و ایجاد مفروض است.

پرسش‌هایی که در این زمینه وجود

دارد عبارتند از:

- با چه تعریفی از دین روبرو

هستیم؟

- تعریف ما از هنر چیست؟

- مراد از نسبت میان دین و هنر

چیست؟

- این نسبت در چه زمینه‌ای از

رویکردها یا علوم قرار می‌گیرد؟

- آیا می توان این نسبت را شاخه های مختلف علوم انسانی دنبال کرد؟
- کدام دانش در تبیین نسبت یا نفی آن مناسب تر است؟
- در زمینه نسبت دین و هنر، عامل ارتباط مولف، متن یا مخاطب است؟
- هنر دینی یک ترکیب با معناست؟
- هنر برای دین یک ابزار است؟
- بایسته های هنر دینی چیست؟
- در کدام هنرها می توان از امکان هنر دینی سخن گفت؟
- تبیین نسبت دین با هنرها چگونه است؟
- چه دید گاه هایی در این زمینه وجود دارد؟

۲. نسبت هنر و اخلاق: از ابتدای تاریخ

اندیشه همواره جریانی بر این باورند

که میان ارزش زیباشناختی و ارزش

اخلاقی آثار هنری نسبت وجود دارد.

در این محور با پرسش‌های زیر روبرو

هستیم:

- ارزش زیباشناختی اثر هنری

چیست؟

- مراد از ارزش اخلاقی اثر هنری

چیست؟

- نسبت میان این دو چه معنایی

دارد؟

- نقد اخلاقی اثر هنری چه

ارتباطی با نقد هنری -

زیباشناختی آن دارد؟

- چگونه می‌توان نسبت میان هنر

و اخلاق را توضیح داد؟

- چه دید گاه هایی در این زمینه وجود دارد؟

۳. نسبت هنر با شناخت: همواره دو جریان وجود داشته است که یکی بر شناخت گرایی در هنر و دیگری نقطه مقابل آن را باور دارند. اثبات امکان شناخت از طریق هنر به ما این امکان را می دهد که بتوانیم از هنر برای آموزش بهره ببریم و همچنین پروسه احتمالی تاثیر شناختی هنر را تحلیل و بررسی کنیم. در این زمینه با پرسش های زیر روبرو هستیم:

- منظور از شناخت به واسطه هنر چیست؟

- آیا هنر شناخت گزاره ای می دهد؟

- آیا هنر شناخت غیر گزاره ای می دهد؟

- شناخت همان معرفت است؟
- چگونه می‌توان برای شناخت‌گرایی استدلال کرد؟
- دیدگاه‌ها در این زمینه چیست؟
- آموزش از طریق هنر چه پروسه‌ای دارد؟
- تاثیر شناختی هنر بر مخاطب چگونه صورت می‌پذیرد؟

۴. هنر از منظر قرآن: در جای جای قرآن

کریم نسبت به هنر و هنرها موضعی وجود دارد. کارهایی در این زمینه صورت گرفته که دیدگاه قرآن در باره هنر را استخراج کنند. پرسش‌های این موضوع عبارتند از:

- نگاه قرآن به هنر ایجابی است یا سلبی؟

- هنر مطلوب قرآن چه ویژگی‌هایی دارد؟
- نسبت زیبایی مادی با زیبایی معنوی چگونه است؟

۵. هنر در فلسفه اسلامی: ایجاد یا گسترش ادبیات بحث در باره هنر با رویکرد فلسفی بسیار حایز اهمیت است و زمینه مطالعات نظری را فراهم می‌آورد. از آن جایی که این امر در زمینه داخلی بسیار کم محقق شده است، می‌تواند یکی از دغدغه‌های هیئت اندیشه‌ورز باشد. پرسش‌ها در این زمینه عبارتند از:

- آیا می‌توان از فلسفه اسلامی هنر سخن گفت؟
- بایسته‌های تدوین فلسفه هنر در بستر فلسفه اسلامی چیست؟

- کدام فیلسوفان می توانند زمینه بحث فلسفی در باره هنر و زیبایی باشند؟
- تعریف هنر در فلسفه مشاء، اشراق یا متعالیه چیست؟
- تعریف زیبایی در فلسفه مشاء، اشراق یا متعالیه چیست؟
- بازنمایی چیست؟
- ادراک زیبایی حسی است؟
- نسبت هنر با اخلاق چیست؟
- نسبت هنر با شناخت چیست؟

۶. هنر در عرفان اسلامی: جریان های

مختلفی در زمینه تبیین چیستی و چگونگی هنر و هنر اسلامی به طور خاص از بستر عرفان اسلامی بهره می برند. از آن جایی که این بستر در کنار بستر فلسفی تکمیل کننده است،

اهمیت ویژه‌ای دارد. پرسش‌های این

زمینه عبارتند از:

- تعریف هنر در بستر عرفان

اسلامی چیست؟

- تعریف زیبایی در عرفان اسلامی

چیست؟

- بازنمایی چیست؟

- نسبت هنرمند با باری تعالی

چگونه تبیین می‌شود؟

- جایگاه هنر در مراتب هستی

چیست؟

- مضامین عرفانی در هنر چگونه

تجلی یافته است؟

- کدام عارف در حوزه عرفان

نظری زمینه برای بحث در باره

هنر دارد؟

- آیا می‌توان از عرفان اسلامی

نظریه در باب هنر استخراج

کرد؟

۷. هنر اسلامی: هنر اسلامی را به گونه های مختلف می توان تعریف و دسته بندی کرد. از آن جایی که هنر اسلامی یکی از مصادیق هنر دینی در معنای عامش است، اهمیت بسزایی برای بررسی دارد. پرسش های این زمینه عبارتند از:

- تعریف هنر اسلامی چیست؟
- نسبت آموزه های اسلام با هنرهای اسلامی چیست؟
- جنبه های عرفانی هنر اسلامی چگونه است؟
- دین در دوره های تاریخی هنر اسلامی چه نقشی داشته است؟
- فقها در دوره های مختلف هنر اسلامی چه جایگاهی در جهت دهی آثار داشتند؟

۸. دیدگاه سنت گرایان در هنر: سنت گرایی با گنون، شوان و کوماراسوامی ایجاد شد و در زمینه هنر اسلامی افرادی همچون بورکهارت و نصر راه ایشان را ادامه دادند و امروزه یکی از مهم ترین دیدگاه‌های دینی — عرفانی در باره هنر به شمار می‌رود. اما این دیدگاه با انتقاداتی نیز روبرو است. با توجه به بسامد طرفداران دیدگاه سنت گرایان در مجامع علمی کشور، شایسته است هیئت اندیشه‌ورز حوزه نیز در این رابطه ورود داشته باشد. پرسش‌های این موضوع عبارتند از:

- سنت گرایی به چه معناست؟
- جایگاه سنت گرایان در مجامع علمی کشور چگونه است؟
- نقاط مثبت و منفی اصول فکری سنت گرایان چیست؟

- سنت گرایان در زمینه هنر چه دیدگاهی دارند؟
- آیا تقسیم‌بندی هنر به سنتی، مقدس، دینی و مدرن صحیح است؟
- نقاط مثبت و منفی دیدگاه سنت گرایان در زمینه هنر چیست؟
- ارتباط و وحدت باطنی ادیان با پلورالیزم دینی چیست؟

۲-۱-۲- خلق هنری

با زمینه نظریات و مباحث نظری در حوزه هنر، خلق اثر هنری خود تلاشی جداگانه می‌طلبد. منظور از خلق اثر هنری، پروسه‌ای از ایده تا کامل شدن اثر است. با توجه به دغدغه‌های هیئت اندیشه‌ورز هنر، رسانه و فضای مجازی مسایل زیر مطرح است:

۱. نظریه پردازی خلق هنر دینی: با فرض این که در بحث نظری تکلیف هنر دینی مشخص شده باشد، باز هم در خلق اثر هنری نیاز است الگوی هنر دینی تبیین شود. ممکن است این الگو نوعی سلوک رفتاری باشد یا این که دستورالعملی برای خلق باشد. این امر بستگی به نظریه مفروض ما دارد. پرسش های زیر در این زمینه مطرح است:

- سلوک فردی هنرمند در خلق چه تاثیری دارد و چگونه باید باشد؟

- آیا بهره بردن از مرام استاد و شاگردی در خلق اثر دینی نقش دارد؟

- مواد و مصالح چگونه باید باشد؟

- چگونه می توان یک آموزه دینی را تبدیل به اثر هنری کرد؟

- پروسهٔ خلق اثر دینی چه اقتضائاتی دارد؟
- الگوی اثر دینی در هر هنر چه ویژگی‌هایی دارد؟
- الگوهای پیشینی هنر دینی کدامند؟

۲. اخلاق خلق اثر: در گذشته سنت هنر اسلامی بر این بوده است که در هنرهایی که منع شریعت وجود ندارد، مرامنامهٔ اخلاقی یا فتوت‌نامه وجود داشته است. این مرامنامه‌ها اسبابی برای انتقال تکنیک‌های فنی و شیوهٔ سلوک اخلاقی در پروسهٔ خلق اثر هنری بوده است. این سلوک مهم‌ترین گام در دیدگاه مولف محور در زمینهٔ هنر دینی است. پرسش‌های این زمینه عبارتند از:

- فتوت نامه چیست؟
- فتوت نامه ها چه نکاتی را در بر می گرفتند؟
- چه هنرهایی مرامنامه اخلاقی داشتند؟
- آیا هنرهای معاصر می توانند مرامنامه اخلاقی داشته باشند؟
- سلوک رفتاری متناسب با هر هنر چیست؟
- اخلاق حرفه‌ای در خلق اثر هنری چه نقشی دارد؟

۳. فقه هنر: فقها در هر هنر موازین مشخصی ارایه کرده‌اند. فقه در زمینه هنر دیدگاهی ندارد، اما در مشخص کردن حدود هنرها دیدگاه سلبی و ایجابی دارد. برای آن که یک اثر هنری در پروسه خلق یا تجربه مخاطب مبتنی بر شریعت اسلام باشد،

باید موازین فقهی برای آن مشخص شود. این امر می‌تواند یکی از وظایف مهم هیئت باشد. پرسش‌های این زمینه عبارتند از:

- نقش فقه در خلق اثر هنری چیست؟

- جنبه‌های سلبی و ایجابی فقه در خلق اثر هنری چیست؟

- دانش فقهی لازم برای یک هنرمند چه اموری را شامل می‌شود؟

- فقه در زمینه هر هنر چه نکاتی دارد؟

۴. حدود بازنمایی موضوعات دینی:

یکی از مسایل مهمی که در زمینه نگاه دینی به هنر وجود دارد، چگونگی بازنمایی موضوعات دینی

در هنرهای مختلف است. این چالش در هنرهای دیداری و تصویری حادثر از دیگر هنرها است. پرسش‌های این زمینه عبارتند از:

- بازنمایی چیست؟
- بازنمایی درست چه حدود و ویژگی‌هایی دارد؟
- حدود بازنمایی معصومین در تصویر چیست؟
- چگونه می‌توان از تقلیل شخصیت‌ها و مفاهیم دینی در بازنمایی جلوگیری کرد؟

۲-۱-۳- هنرها

در یک گروه‌بندی سنتی، هنرها به هفت گروه تقسیم می‌شوند که شامل موسیقی، هنرهای دستی (مجسمه‌سازی، شیشه‌گری و...)، هنرهای ترسیمی (نقاشی، خطاطی، عکاسی و...)، ادبیات (شعر، داستان، نمایشنامه،

فیلمنامه و نثر)، معماری، رقص و حرکات نمایشی و هنرهای نمایشی (سینما، تئاتر و...) می‌شود. علاوه بر این گاهی گروه‌بندی به یازده گروه می‌رسد و برخی هنرها مانند سینما جدا می‌شود و برخی هنرهای جدید مانند بازی ویدیویی و داستان مصور نیز اضافه می‌شود. فارغ از این دسته‌بندی‌ها با توجه به رسالت هیئت اندیشه‌ورز و ماهیت آن هنرهای زیر مورد توجه است.

۲-۱-۳-۱- موسیقی

موسیقی یکی از هنرهای چالش‌برانگیز در جامعه ایران است. از یک سو، نیاز به موسیقی در اموری مانند برنامه‌های صدا و سیما وجود دارد و این روند نیاز تا موسیقی انتظار آسانسور ادامه می‌یابد. از سوی دیگر، گسترده‌گی مخاطبان و اقبال عمومی به این امر است. در این میان احکام فقهی موسیقی چالش را

پررنگ تر می کند و این همه باعث آن می شود که برگزاری کنسرت در شهرهای مذهبی مانند مشهد تبدیل به یک مسئله سیاسی و اجتماعی شود. با توجه به این امر با پرسش های زیر روبرو هستیم:

- نیاز به موسیقی یک نیاز واقعی و فطری است؟ یا صرفاً یک نیاز کاذب است؟
- دیدگاه فقها در زمینه موسیقی چگونه است؟
- آیا موضوع شناسی برای فقها به خوبی صورت پذیرفته است؟
- آیا می توان موسیقی را از جامعه حذف کرد؟
- موسیقی مطلوب اسلام چه حدود و مصادیقی دارد؟
- وضعیت کنونی موسیقی در ایران و جهان چگونه است؟

- آیا سبک‌های کنونی موسیقی می‌تواند مورد تایید اسلام باشد؟
- جایگاه موسیقی در سبک زندگی ایرانی - اسلامی چیست؟
- چگونه می‌توان الگوی مصرف موسیقی را اصلاح کرد؟
- چگونه می‌توان جریان تولید موسیقی را جهت داد؟
- فرصت‌ها و تهدیدهای موسیقی برای جامعه چیست؟
- چگونه می‌توان موسیقی مبتنی بر نگاه دینی داشت؟

۲-۱-۲- هنرهای دستی

هنرهای دستی طیف بزرگی از هنرهای سنتی و معاصر را دربرمی‌گیرد. هنرهایی که مرز باریکی با صنعت دارند. یعنی این که با سری‌سازی و دوری از خلاقیت و ظرافت

تبدیل به صنعت می‌شوند و از زمرهٔ هنرهای زیبا خارج می‌شوند. هنرهایی مانند مجسمه‌سازی، شیشه‌گری، فلزکاری، کار چوب و... را می‌توان در این گروه جای داد.

پرسش‌های مربوط به این گروه عبارتند از:

- وضعیت هنرهای دستی در ایران

و جهان چگونه است؟

- نسبت هنرهای دستی با

آموزه‌های دینی چیست؟

- فقه در زمینهٔ هنرهای دستی چه

نکاتی ارایه می‌دهد؟

- چگونه می‌توان جریان هنرهای

دستی در جامعه را به سوی هنر

دینی سوق داد؟

۲-۱-۳- هنرهای ترسیمی

گسترهٔ هنرهای ترسیمی مانند نقاشی،

خطاطی، عکاسی و مانند آن در جامعه

هنرمندان ایران و جهان بسامد قابل توجهی

دارد. از میان هنرهای ترسیمی چند هنر اهمیت ویژه‌ای دارند که در بالا ذکر شد. این هنرها زمینه بسیار مناسبی برای تبیین آموزه‌های دینی و جریان‌سازی در جامعه است. یک نقاشی، یک تابلوی خطاطی یا یک عکس می‌تواند زمینه خوبی برای گفتمان دینی در جامعه باشد و جریان ساز قلمداد شود. در زمینه این هنرها با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:

- وضعیت هنرهای ترسیمی در ایران و جهان چگونه است؟
- کدام شاخه از هنرهای ترسیمی برای زمینه کارهای دینی مناسب‌تر است؟
- فرصت‌ها و تهدیدهای مربوط به هنرهای ترسیمی در حوزه دین چیست؟
- فقه در زمینه هنرهای ترسیمی چه دیدگاهی دارد؟

- چگونه می‌توان در زمینه هنرهای ترسیمی جریان‌سازی کرد یا به جریان موجود جهت داد؟
- الگوی هنر ترسیمی مطلوب مبتنی بر دین چیست؟

۲-۱-۳-۴- ادبیات

ادبیات از دیرباز برای فرهنگ دینی اهمیت بسزایی داشته است. معجزه اسلام یعنی قرآن کریم نیز خود در این زمره قرار می‌گیرد و شاهکاری بی‌بدیل در این مجموعه است. شعر با انواع سبک‌های سنتی و جدید، ادبیات داستانی با انواع گونه‌های خود، ادبیات نمایشی با انواع سبک‌ها و نثر هر کدام زمینه مطلوبی برای انتقال اندیشه و جریان‌سازی در جامعه دارد. در این زمینه با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:

- وضعیت ادبیات در ایران و جهان چگونه است؟

- کدام سبک‌های شعری ظرفیت مناسب‌تری دارند؟
- کدام نوع از ادبیات داستانی برای جریان‌سازی دینی موفق‌تر بوده است؟
- آثار شاخص و الگو در زمینه ادبیات چیست؟
- چگونه می‌توان آثار ادبی را جهت‌دهی کرد؟

۲-۱-۳-۵ معماری

معماری به دلیل کاربردی بودن گاهی در زمره هنرهای کاربردی در مقابل هنرهای زیبا قرار می‌گیرد و گاهی وارد مقوله رشته‌های مهندسی می‌شود. با این همه، بسامد مخاطبان آن بی‌نظیر است. معماری ایران در گذر زمان از یک بستر اصیل سنتی — دینی به یک بستر گرت‌برداری شده و نیمه مدرن تبدیل شده

است. معماری تا زمانی بیشتر جنبه فرهنگی و آیینی دارد و امروزه تنها به یک مکان سکونت تنزل یافته است. در این زمینه با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:

- وضعیت معماری در ایران و جهان چگونه است؟
- معماری اصیل ایرانی — اسلامی چه ویژگی‌هایی دارد؟
- چگونه می‌توان الگوی مدرن بر اساس معماری اصیل ایرانی - اسلامی ایجاد کرد؟
- وضعیت معماری مسکونی چگونه است؟
- وضعیت معماری تجاری چگونه است؟
- مزیت‌ها و آسیب‌های معماری مدرن اقتباسی برای انسان ایرانی چیست؟

- معماری مسجد اصیل در دوره های مختلف هنر اسلامی چه ویژگی هایی دارد؟
- چگونه می توان برداشت درستی از معماری اصیل مسجد برای دوره کنونی داشت؟
- مساجد مدرن چه آسیب ها و مزیت هایی دارند؟
- فقه در زمینه معماری مسکونی، تجاری و دینی چه دیدگاهی دارد؟
- الگوی شاخص برای معماری مسکونی، تجاری و دینی چیست؟
- چگونه می توان جریان معماری در جامعه را جهت دهی کرد؟

- کدام ارگان‌ها و چگونه در
شکل‌گیری معماری نقش
دارند؟

۲-۱-۳-۶- هنرهای نمایشی

هنرهای نمایشی مانند سینما، تئاتر، برنامه‌های تلویزیونی و هنر اجرا به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد شاید مهم‌ترین گروه هنرها باشند. تئاتر مادر تمام هنرها خوانده می‌شود. سینما به دلیل دیداری و شنیداری بودن در کنار بهره‌گیری از هنرهای دیگر مانند موسیقی، معماری، ادبیات و... یکی از موثرترین هنرها است. تلویزیون با برنامه‌های گفت‌وگو محور، داستانی، نمایش و... مخاطب بسیار چشم‌گیری دارد. در این میان هنر اجرا کمتر برای مردم شناخته شده است. با توجه به این مقدمه بسیار کوتاه در زمینه هنرهای نمایشی با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:

- وضعیت سینمای ایران و جهان چگونه است؟
- نسبت سینما با ادبیات چگونه است؟
- گونه‌های مختلف سینمای ایران و جهان چه کارکرد اجتماعی دارند؟
- وضعیت جشنواره‌های داخلی و خارجی چیست؟
- جهت‌دهی سینما از سوی چه کسانی صورت می‌گیرد؟
- سینمای دینی وجود دارد؟ به چه معناست؟
- الگوی و شاخص سینمای دینی چیست؟
- چه تولیداتی از سینمای جهان در ایران اقبال دارد؟

- وضعیت محتوا در سینمای جهان چیست؟
- وضعیت محتوا در سینمای ایران چگونه است؟
- چه تصویری از روحانیت در رسانه‌های تصویری ایران وجود دارد؟
- وضعیت تئاتر ایران و جهان چگونه است؟
- چرا فضای تئاتر با رویکرد دینی فاصله زیادی دارد؟
- چگونه می‌توان فضای تئاتر در کشور را به سوی وضعیت مطلوب سوق داد؟
- وضعیت کارشناسی دینی در صدا و سیما چگونه است؟
- چرا گستره مخاطب صدا و سیما کاهش چشم‌گیر داشته است؟

- جایگاه اندیشه دینی در صدا و سیما چیست؟
- ارزیابی از عملکرد صدا و سیما چه نتیجه‌ای در پی دارد؟
- افزایش کمیت شبکه‌ها و برنامه‌ها فرصت است یا تهدید؟
- چگونه می‌توان برنامه‌سازان را جهت داد؟

۲-۱-۳-۷- بازی ویدیویی

- سال‌ها است بازی‌های ویدیویی در ایران گسترش یافته است و چند سالی است که بنیاد بازی‌های رایانه‌ای و دیگر نهادها به دنبال تولید بازی و جهت دهی به بازی هستند. در این میان با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:
- وضعیت بازی در ایران و جهان چگونه است؟

- چه محتوایی در بازی‌ها وجود دارد؟
- چگونه می‌توان یک بازی نامه دینی نوشت؟
- تولید بازی با رویکرد دینی چه معنا و پروسه‌ای دارد؟
- در چه سبک‌هایی ظرفیت بیشتری وجود دارد؟
- چگونه می‌توان جریان ورود و تولید بازی‌ها را جهت داد؟
- الگوی مصرف بازی در ایران چگونه است؟
- چگونه می‌توان الگوی کمی و کیفی بازی در ایران را اصلاح کرد؟
- بازی در سبک زندگی ایرانی - اسلامی چه جایگاهی دارد؟

۲-۱-۳۳- داستان مصور

کامیک‌ها یا داستان‌ها مصور حد فاصل میان ادبیات و تصویر هستند و از هر دو بهره می‌برند. در کشورهای پیشرفته بخش زیادی از مطالب چاپی به صورت کامیک است و کامیک‌ها در جهت‌دهی سینما و جریان مخاطبان بسیار موثرند. متأسفانه کامیک‌ها در ایران نه تولید مناسب دارند و نه الگوی مصرف وجود دارد. اما با این حال یکی از بهترین ظرفیت‌های هنری به شمار می‌روند. پرسش‌های این زمینه عبارتند از:

- خلق یک کامیک موفق چه پروسه و ویژگی‌هایی دارد؟
- وضعیت کامیک در ایران و جهان چگونه است؟
- چرا کامیک در ایران رونق ندارد؟

- فرصت‌ها و تهدیدهای خلق کامیک چیست؟
- ظرفیت کامیک برای خلق مبتنی بر آموزه‌های دینی چگونه است؟
- کامیک‌های الگو چه ویژگی‌هایی دارند؟
- تجربیات کشورهای شرقی یا اسلامی در این زمینه چه بوده است؟

۲-۱-۴- نمودار مسایل هنر

۲-۲- رسانه

در بحث‌های مطالعات رسانه برای رسانه تعریف‌های مختلفی صورت پذیرفته است. آنچه در این جا به عنوان رسانه مطرح است، ابزارهایی است که واسطه انتقال یک گزاره/مفهوم به حواس ادراکی به شمار می‌روند. رسانه با این تعریف گونه‌های مختلفی دارد که قالب‌های واسطه‌گری را مشخص می‌کنند. امروزه رسانه‌ها آن قدر گسترش یافته‌اند که هر انسان در عمل دو زندگی دارد: زندگی در جهان خارج و در زندگی رسانه‌ها. از آنجایی که هنرهای مختلف نیز از یک منظر رسانه به شمار می‌روند، در این بخش به مسایلی پرداخته می‌شود که در نقطه تلاقی با هنرها نباشد. فضای مجازی و رسانه‌های مربوط به آن به دلیل اهمیت در بخش بعدی و به طور جداگانه مطرح می‌شود.

۲-۲-۱- مسایل نظری

در بحث رسانه‌ها با مقولات نظری کمتری نسبت به هنر روبرو هستیم. در حوزه رسانه‌ها بیشتر با دغدغه‌هایی مواجه می‌شویم که جنبه تولیدی دارند و بیشتر در زمینه خلق آثار الگو یا دست‌کم مبتنی بر آموزه‌های دینی مسئله داریم. به نظر می‌رسد با توجه به دغدغه‌های هیئت اندیشه‌ورز هنر، رسانه و فضای مجازی مسایل زیر مطرح است:

۱. چیستی رسانه: به دور از جنجال‌ها و چالش‌های آکادمیک در زمینه تعریف و چیستی رسانه، تلقی متفاوت ما از رسانه می‌تواند زمینه‌های فکری و حتی تولیدی را متفاوت سازد. از این‌رو در این زمینه با پرسش‌های زیر مواجه هستیم:
- جوهره رسانه چیست؟

- رسانه‌های جمعی چه ویژگی‌های منحصر به فردی دارند؟

- فرصت‌ها و تهدیدهای بهره‌گیری از رسانه چیست؟

- چه رسانه‌های ظرفیت بیشتری برای سرمایه‌گذاری اندیشه‌ای/تولیدی دارند؟

۲. دین و رسانه: مسئله نسبت دین و

رسانه از ابتدای ظهور رسانه‌های جمعی مطرح بوده است. در این زمینه با پرسش‌های زیر مواجه هستیم:

- رسانه دینی به چه معناست؟

- دین رسانه‌ای چیست؟

- چگونه می‌توان نسبت میان دین و رسانه را تبیین کرد؟

- کدام رسانه‌ها در این زمینه ظرفیت بیشتری دارند؟

- رسانه‌الگو در حوزه دین چه ویژگی‌هایی دارد؟

۳. رسانه و آموزش: رسانه‌ها یکی از زمینه‌های بسیار موثر و کارآمد در زمینه آموزش به شمار می‌روند. در این زمینه با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:

- پروسه شناخت از طریق رسانه‌ها چگونه تبیین می‌شود؟
- چگونه می‌توان از رسانه‌ها در زمینه آموزش بهره برد؟
- کدام قالب رسانه‌ای برای آموزش مناسب‌تر است؟
- رسانه‌الگو برای آموزش چه ویژگی‌هایی دارد؟

۴. سواد رسانه‌ای: سواد رسانه‌ای نتیجه یک پروسه است و تمام انسان‌ها به نحوی در گامی از سواد رسانه‌ای قرار می‌گیرند. هیچ‌گاه شخصی نداریم که سواد رسانه‌ای به کلی نداشته باشد و یا این که در حالت کامل و بدون نقص باشد. زیرا رسانه‌ها به گونه‌ای هستند که حداقل‌ها را فرد از ابتدا دارد و آن قدر رشد سریع دارند که نمی‌تواند کسی ادعای سواد کامل کند. در این زمینه با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:
- سواد رسانه‌ای چیست و چگونه حاصل می‌شود؟
 - جایگاه سواد رسانه‌ای در سبک زندگی فردی و اجتماعی چیست؟
 - سواد رسانه‌ای چه نقشی در اصلاح الگوی مصرف دارد؟

- حد مورد نیاز سواد رسانه‌ای
برای فعالان فرهنگی مانند
حوزویان چیست؟
- وساطت فعال چیست؟
- چگونه می‌توان سواد رسانه‌ای
در جامعه را جهت داد؟

۵. الگوی مصرف: آمارها نشان می‌دهد
که بخش زیادی از مصرف‌کنندگان
رسانه به طور مستقیم و غیر مستقیم
روزانه بیش از ۷۰ درصد زمان بیداری
را به رسانه‌ها مشغول‌اند. الگوی
مصرف از جهت نوع رسانه، زمان
استفاده و چگونگی استفاده اهمیت
بسیاری برای شکل‌گیری شخصیت و
سبک زندگی فرد دارد. در این باره
با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:

- وضعیت الگوی مصرف در ایران و جهان چگونه است؟
- وضعیت سنی و فرهنگی مصرف کنندگان رسانه ها چیست؟
- الگوی مصرف صحیح رسانه چگونه است؟
- چگونه می توان الگوی مصرف را جهت داد؟

۲-۲-۲- تولید رسانه‌ای

یکی از زمینه‌های بسیار مهم برای هیئت اندیشه‌ورز بحث تولید رسانه‌ای است. در واقع در این بخش رسانه به عنوان ابزاری است که می‌تواند حاصل اندیشه را به نحوی موثر و کارآمد به مخاطبان انتقال دهد یا دست کم زمینه‌ایجاد اندیشه در آن موضوع شود. به نظر می‌رسد با توجه به دغدغه‌های هیئت

اندیشه‌ورز هنر، رسانه و فضای مجازی
پرسش‌های زیر مطرح است:

- وضعیت تولید رسانه‌ای در ایران و جهان چگونه است؟
- کدام رسانه‌ها برای تولید موفق مبتنی بر دغدغه‌ها هیئت ظرفیت بیشتری دارند؟
- فرصت‌ها و تهدیدهای تولیدی هر قالب رسانه‌ای چیست؟
- مهم‌ترین عوامل تولید موفق چیست؟
- ظرفیت حوزوی در زمینه تولید رسانه‌ای چه کم و کیفی دارد؟
- تعامل در زمینه تولید با خارج از مجموعه هیئت در چه قالب‌های ممکن است؟
- الگوهای تولید موفق چیست؟

- زمینه‌های عرضه تولیدات رسانه‌ای کجا و چگونه است؟
- ارگان‌ها و نهادهای موثر در تولید رسانه‌ای کدامند؟
- چگونه می‌توان جریان تولیدات رسانه‌ای را جهت داد؟
- جایگاه صدا و سیما در تولیدات رسانه‌ای چیست؟
- آسیب‌ها و مزیت‌های صدا و سیما در زمینه تولید چیست؟
- شبکه نمایش خانگی چه جایگاهی در میان مخاطبان دارد؟
- آسیب‌ها و مزیت‌های شبکه نمایش خانگی در زمینه تولید چیست؟
- جایگاه موسسات غیر دولتی در زمینه تولید رسانه‌ای چیست؟

- سهم حوزه و نگاه دینی در تولیدات رسانه‌ای چقدر است؟
- مراکز تولیدی که نگاه مثبت و قابل قبول دارند کدامند؟

۲-۲-۳- رسانه‌ها

رسانه‌ها از منظرهای مختلفی دسته‌بندی می‌شوند. در این جا به رسانه‌هایی پرداخته می‌شود که در دغدغه‌های هیئت اندیشه‌ورز جای می‌گیرند. بر این اساس، در این بخش فقط به رسانه‌های چاپی و رسانه‌های تصویری پرداخته می‌شود. رسانه‌های برخط در بخش بعدی به طور جداگانه می‌آید.

۲-۲-۳-۱- رسانه‌های چاپی

منظور از رسانه‌های چاپی، آن‌هایی است که برای نشر در قالب نسخه‌های مکتوب و چاپی ارایه می‌شوند که شامل کتاب، مجلات،

روزنامه‌ها و دیگر منشورات است. در این زمینه

با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:

- وضعیت نشر کتاب از نظر کمی

و کیفی در ایران و جهان چگونه

است؟

- چرا الگوی مصرف و مطالعه در

ایران پایین‌تر از سرانه استاندارد

است؟

- چگونه می‌توان سرانه مطالعه را

بالا برد؟

- چگونه می‌توان به انتخاب کتاب

از سوی مخاطبان جهت داد؟

- آیا فضای مجازی می‌تواند

جایگزین مطالعه کتاب شود؟

- وضعیت مجلات و روزنامه‌های

سیاسی در ایران و جهان چگونه

است؟

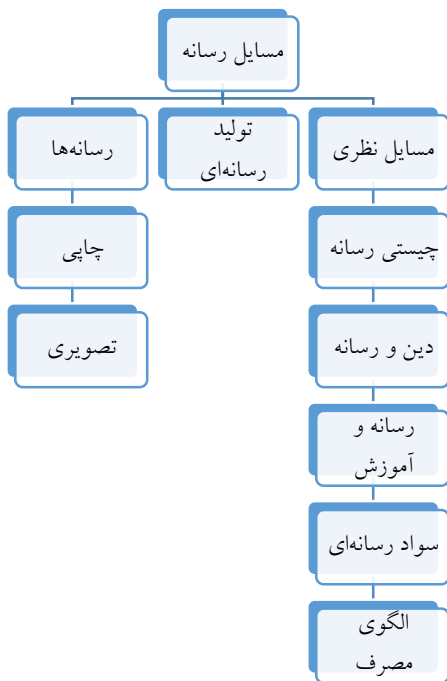
- رصد مجلات و روزنامه های سیاسی به چه صورتی مطلوب است؟
- وضعیت منشورات غیر سیاسی در ایران و جهان چگونه است؟
- رسانه الگو در هر کدام از شاخه های رسانه های چاپی کدام است؟

۲-۲-۲- رسانه های تصویری

در میان رسانه ها، رسانه های تصویری به دلیل داشتن ویژگی های منحصر به فردی دارند، مهم ترین و موثرترین رسانه ها به شمار می روند. منظور از رسانه های تصویری در این جا فیلم و دیگر برنامه های تصویری است. بخشی از مسایل و پرسش ها در بخش های قبلی عنوان شد. علاوه بر آن ها، از منظر رسانه ای با پرسش های زیر روبرو هستیم:

- وضعیت رسانه‌های تصویری در ایران و جهان چگونه است؟
- چگونه می‌توان رسانه‌ها براند و مطرح برای جریان‌سازی ایجاد کرد؟
- چگونه می‌توان به محتوا و تولید رسانه‌های تصویری جهت داد؟

۲-۲-۴- نمودار مسایل رسانه

۲-۳- فضای مجازی

فضای مجازی در واقع همان رسانه‌های
برخط در تقسیم‌بندی‌های گذشته است که به
دلیل اهمیت و دغدغه‌های موجود در این زمینه
به طور جداگانه مطرح می‌شود. گستره فضای
مجازی و اقبال مخاطبان و جریان‌سازی‌های
سیاسی و اجتماعی در دوره کنونی همگی
نشان از اهمیت این رسانه‌ها دارد.

۲-۳-۱- مسایل نظری

فضای مجازی، فضایی تئوری است که
ارتباطات کامپیوتری در آن رخ می‌دهد. فضای
مجازی مانند دیگر عرصه‌ها به سرعت در
الگوی مصرف جامعه قرار گرفت و این در
حالی است که کار نظری و اندیشه‌ای مناسب
و مورد نیاز آن صورت پذیرفته بود. از این رو
در زمینه فضای مجازی نیز به در هر دو عرصه
نظری و عملی نیاز است. در این زمینه با توجه
به دغدغه‌های هیئت اندیشه‌ورز هنر، رسانه و

فضای مجازی حوزه علمیہ خراسان با

پرسش‌های زیر روبرو هستیم:

- مجاز و حقیقت در بستر

رسانه‌های برخط چگونه تعریف

می‌شود؟

- فرصت‌ها و تهدیدهای فضای

مجازی چیست؟

- سواد رسانه‌ای در زمینه فضای

مجازی چه جایگاهی دارد و

وضعیت کنونی سواد مخاطبان

چیست؟

- جایگاه فضای مجازی در زمینه

رخدادهای فرهنگی، اجتماعی و

سیاسی چیست؟

- ارگان‌ها و نهادهای موثر در

قانون‌گذاری و جهت‌دهی

کدامند؟

۲-۳-۲- فعالیت در فضای مجازی

فعالیت در زمینه فضای مجازی را می‌توان در دو گروه مصرف‌کننده/مخاطب و تولیدکننده/فعال قرار داد. در هر گروه با طیف بسیار گسترده‌ای روبرو هستیم و وضعیت کمی و کیفی در هر دو رو به افزایش است. در این زمینه با توجه به دغدغه‌های هیئت اندیشه‌ورز هنر، رسانه و فضای مجازی حوزه علمی خراسان با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:

- وضعیت مخاطبان در فضای

مجازی چگونه است؟

- چگونه می‌توان الگوی مصرف

مخاطبان فضای مجازی را جهت

داد؟

- وضعیت فعالان عرصه فضای

مجازی چگونه است؟

- ظرفیت‌های فعال حوزوی در

زمینه فضای مجازی چیست؟

- چگونه می‌توان جریان تولید و فعالیت در فضای مجازی را جهت داد؟
- الگوی فعالیت موفق در فضای مجازی چیست؟

۲-۳-۳- رسانه‌های برخط

در این بخش به رسانه‌هایی می‌توان پرداخت که به صورت برخط فعالیت می‌کنند و از یک منظر در بستر فضای مجازی قرار می‌گیرند. این زمینه گستره‌ای است که شامل شبکه‌های اجتماعی، پایگاه‌های اینترنتی، پست‌های الکترونیکی، پیام‌رسان‌ها و... می‌شود. در این بستر با توجه به دغدغه‌های هیئت اندیشه‌ورز با پرسش‌های زیر روبرو هستیم:

- وضعیت رسانه‌های برخط در ایران و جهان چگونه است؟

- نهادهای نظارتی، قانون گذار یا موثر در این حوزه کدامند؟
- جایگاه رسانه های برخطر در رخدادهای جامعه چیست؟
- فرصت ها و تهدیدهای فعالیت در فضای مجازی چیست؟
- چگونه می توان این رسانه ها را جهت دهی کرد؟

۲-۳-۴- نمودار مسایل فضای مجازی

